

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
& ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ
ΠΟΡΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
ΠΑΑ 2014-2020

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ
ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Η Ευρώπη επενδύει στις
Αγροτικές περιοχές

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014-2020
(ΠΑΑ 2014-2020)**

**ΜΕΤΡΟ 19: «ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (CLLD) –
LEADER» ΠΑΑ 2014 -2020**

**ΥΠΟΜΕΤΡΟ 19.2: «ΣΤΗΡΙΞΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (CLLD/LEADER)»**

ΔΡΑΣΗ 19.2.4: «ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ & ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΙΩΝ ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ»

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

**ΑΧΑΪΑ Α.Ε.- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΤΑ
(ΑΧΑΪΑ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε.)**

Στόχοι και στρατηγική τοπικού προγράμματος

Στο παρόν Κεφάλαιο καθορίζονται οι στόχοι του τοπικού προγράμματος της προσέγγισης CLLD/ LEADER για την περιοχή παρέμβασης, καθώς και η στρατηγική που υιοθετείται για την επίτευξη των στόχων αυτών. Για τον καθορισμό των στόχων και της στρατηγικής ελήφθησαν υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:

- Τα αποτελέσματα της αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης για την περιοχή παρέμβασης.
- Τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT.
- Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020.
- Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020 (ΠΑΑ 2014 - 2020), με έμφαση στο Μέτρο 19.
- Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας 2014-2020 (ΕΠΑΛΘ 2014 – 2020), με έμφαση στην Προτεραιότητα 4.
- Οι κατευθύνσεις της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕΕ, ιδίως σε ό,τι αφορά στην επίτευξη του στόχου για «έξυπνη, αειφόρο και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη».
- Οι εισηγήσεις και οι απόψεις των τοπικών φορέων και του γενικού πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης, όπως αυτές προέκυψαν από τις ενέργειες διαβούλευσης.

Η προτεινόμενη περιοχή LEADER βρίσκεται στην Πελοπόννησο και καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα του νομού Αχαΐας. Ανήκει διοικητικά στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και συμπεριλαμβάνει 5 δήμους.

Η προτεινόμενη παρέμβαση αποτελεί **λογική συνέχεια των προηγούμενων προγραμμάτων** που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή στα πλαίσια της πρωτοβουλίας LEADER:

- **LEADER+ «Αχαιών Πολίσματα: Κύκλοι εποχών»** με βασικό θέμα την «ήπια τουριστική ανάπτυξη της περιοχής με την ανάδειξη των φυσικών, ιστορικών και πολιτισμικών στοιχείων, αλλά και την παράλληλη αξιοποίηση των σημαντικών τοπικών προϊόντων που θα ενισχύσουν την τοπική οικονομία και την προστιθέμενη αξία της περιοχής παρέμβασης».
- **LEADER 2007-13** με θέμα συσπείρωσης την «ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής βάσης της περιοχής, μέσω της ανάδειξης και προαγωγής των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων και την ενίσχυση του ρόλου της σε σχέση με την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής».

Σε σχέση με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο **η περιοχή έχει διευρυνθεί με την προσθήκη ορεινών περιοχών** που αποτελούσαν προγραμματικές περιοχές ΟΠΑΑΧ. Αυτή η προσθήκη αναμένεται να ενισχύσει τον ορεινό και μειονεκτικό χαρακτήρα της περιοχής ενώ παράλληλα θα αυξήσει και το βαθμό διαφοροποίησης. Βασικός στόχος της προτεινόμενης παρέμβασης είναι **να μετατρέψει αυτήν την πρόκληση σε ευκαιρία**, διαμορφώνοντας τις συνθήκες εκείνες που να αναδεικνύει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής.

Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι η οικονομία της περιοχής παρέμβασης στηρίζεται στη **σημαντική γεωπολιτική θέση** που διαθέτει στα πλαίσια του διαμετακομιστικού εμπορίου αλλά και λόγω της γειτνίασης με μεγάλα αστικά κέντρα, την ύπαρξη ενός **δυναμικού αγροδιατροφικού τομέα** με δυνατότητα παραγωγής προϊόντων υψηλής ποιότητας, την **μακρά παράδοση στη μεταποιητική δραστηριότητα**, την δυνατότητα προσφοράς **ποικιλίας τουριστικών προσορισμών** και τη λειτουργία ενός εξαιρετικά αξιόλογου εύρους **επιστημονικών και εκπαιδευτικών υποδομών** που σε πολλές περιπτώσεις είναι διεθνώς αναγνωρισμένο. Από την άλλη πλευρά τα συγκεκριμένα **συγκριτικά πλεονεκτήματα δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς**, είτε λόγω της ανεπάρκειας των υφιστάμενων υποδομών, είτε λόγω της απουσίας θεσμών οργάνωσης της τοπικής επιχειρηματικότητας και την έλλειψη επιχειρηματικής συνεργασίας. Συγκεκριμένα κατά την ανάλυση SWOT εντοπίστηκαν οι ακόλουθες **ανάγκες**.

- Α.1. Δημιουργία προϋποθέσεων για αναστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και τη **βελτίωση των δημογραφικών δεικτών** της περιοχής παρέμβασης
- Α. 2. Αναβάθμιση του **ανθρώπινου κεφαλαίου** και ενίσχυση των ευκαιριών εκπαίδευσης
- Α. 3. Διεύρυνση των **ευκαιριών απασχόλησης**, ιδιαίτερα για ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (γυναίκες, νέοι)
- Α. 4. Αύξηση της **καθετοποίησης** και ενίσχυση της **παραγωγικότητας** του αγροδιατροφικού κλάδου
- Α. 5. Αξιοποίησης του **«ποιοτικού αποθέματος»** της πρωτογενούς παραγωγής - αύξηση των πιστοποιημένων παραγωγικών μονάδων και ένταξη στα μητρώα νέων προϊόντων που έχουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά.
- Α. 6. Αναβάθμιση **ποιότητας τουριστικού προϊόντος** – εκσυγχρονισμός τουριστικών υποδομών

- Α. 7. Μείωση **εποχικότητας** τουριστικής κίνησης - επέκτασης της τουριστικής περιόδου
- Α. 8. Μείωση εξάρτησης από ημεδαπούς επισκέπτες - αξιοποίηση των αυξημένων τουριστικών αφίξεων από το εξωτερικό
- Α. 9. Διασύνδεση των τουριστικών προορισμών και θεμελίωση νέων πόλων προσέλκυσης επισκεπτών ώστε να υπάρξει **διάχυση των τουριστικών ροών**
- Α.10. **Διασύνδεση του τουρισμού με την τοπική οικονομία** και κυρίως με τον αγροδιατροφικό τομέα
- Α, 11 Διεύρυνση-διαφοροποίηση της **παραγωγικής βάσης**
- Α. 12. Αντιμετώπιση των φυσικών και ανθρωπογενών **περιβαλλοντικών πιέσεων**
- Α. 13. Ορθολογική-βιώσιμη διαχείριση των πολύτιμων και ευαίσθητων **φυσικών πόρων** της περιοχής παρέμβασης
- Α. 14. Προστασία και ανάδειξη της **πολιτιστικής κληρονομιάς**
- Α. 15. Μείωση της εξάρτησης της υπαίθρου και κυρίως των ορεινών περιοχών όσον αφορά την παροχή **κοινωνικών υπηρεσιών και υπηρεσιών αναψυχής.**
- Α. 16. Αντιμετώπισης της **περιθωριοποίησης** ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού
- Α. 17. Ενθάρρυνση **συνεργασίας** και της κοινωνικής οικονομίας
- Α. 18. Εξασφάλιση βασικών **δημόσιων υποδομών** για την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης

Με βάση τα ανωτέρω το αναπτυξιακό όραμα της προτεινόμενης παρέμβασης συνοψίζεται σε ένα σε **γενικό στόχο** που αφορά την **αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει η τοπική οικονομία για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της εξωστρέφειας, της ανάπτυξης και της απασχόλησης με όρους περιβαλλοντικής αειφορίας και κοινωνικής δικαιοσύνης.**

Η προτεινόμενη **στρατηγική** για την επίτευξη το συγκεκριμένου γενικού στόχου διαρθρώνεται περί **μία βασική θεματική κατεύθυνση** τοπικής ανάπτυξης, που έχει τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα και συνδέεται με **5 δευτερεύουσες θεματικές κατευθύνσεις**. Η βασική θεματική κατεύθυνση καθώς και οι δευτερεύουσες θεματικές κατευθύνσεις έχουν κατοχυρωμένο χαρακτήρα, καθώς περιλαμβάνουν μια σειρά από δράσεις που συνδέονται ιεραρχικά με ειδικούς «επιχειρησιακούς» στόχους και ένα κεντρικό στρατηγικό στόχο.

Η συσχέτιση των θεματικών κατευθύνσεων, των στρατηγικών και ειδικών στόχων και των δράσεων του προτεινόμενου προγράμματος αποτυπώνεται στον πίνακα 3.1. και έχει ως εξής:

Θεματική Κατεύθυνση 2: Βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής παρέμβασης και ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος (Βαρύτητα*: 27,39% στο συνολικό προϋπολογισμό και 26,42% στη συνολική Δ.Δ. του Προγράμματος)

Η επιλογή της συγκεκριμένης θεματικής κατεύθυνσης, ως βασικού μοχλού τοπικής ανάπτυξης, αντανακλά την ανάγκη για μια ολιστική στρατηγική που αναδεικνύει και αξιοποιεί τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της περιοχής παρέμβασης και παράλληλα δημιουργεί συνέργειες μεταξύ των διαφόρων οικονομικών κλάδων και χωρικών ενότητων.

Ο κεντρικός στρατηγικός στόχος της συγκεκριμένης θεματικής είναι η **διεύρυνση και ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής βάσης της τοπικής οικονομίας (ΣΣ1)** και εξειδικεύεται σε 2 ειδικούς στόχους:

- **Ειδικός Στόχος 1.1. Επέκταση και αναβάθμιση των τουριστικών εγκαταστάσεων:** Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι στην παράκτια ζώνη καθώς επίσης και στην περιοχή των Καλαβρύτων υπάρχει σχετική επάρκεια τουριστικών καταλυμάτων τα οποία όπως παρουσιάζουν ελλείψεις ως προς την ποιότητά τους. Η προβλεπόμενη στήριξη της αναβάθμισης των υποδομών ύπνου, εστίασης και αναψυχής και η δημιουργία νέων υποδομών σε περιοχές όπου παρατηρείται σχετική έλλειψη θα δώσει μια νέα δυναμική στον τουριστικό τομέα της περιοχής παρέμβασης ενισχύοντας την ανταγωνιστική της θέση και επιτρέποντας την αύξηση του μέσου εσόδου ανά επισκέπτη.
- **Ειδικός στόχος 1.2. Εμπλουτισμός του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος:** Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι κάθε επιμέρους χωρική ενότητα προσφέρει μονοδιάστατα την κύρια τουριστική της πηγή («ήλιος-θάλασσα» στην παράκτια ζώνη, χειμερινός τουρισμός στα ορεινά). Η αδυναμία εμπλουτισμού και διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος επιτείνει το πρόβλημα της εποχικότητας, δυσχεραίνει την διείσδυση σε νέες αγορές και αυξάνει τον κίνδυνο απώλειας

της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα. Παράλληλα η ανάλυση SWOT ανέδειξε σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού τόσο στην παραλιακή ζώνη (οικοτουρισμός, αλιευτικός τουρισμός) όσο και στην ορεινή ενδοχώρα (αγροτουρισμός, οινοτουρισμός). Η επίτευξη του συγκεκριμένου ειδικού στόχου θα στηριχτεί αφενός στη στήριξη ιδιωτικών επενδύσεων για την ίδρυση ή επέκταση/εκσυγχρονισμό επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών εξυπηρέτησης του τουρισμού της υπαίθρου και των παράκτιων περιοχών αφετέρου σε παρεμβάσεις δημόσιου χαρακτήρα για δημιουργία τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών και την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Σημαντική συμβολή στην επίτευξη το εν λόγω στόχου θα έχει και η προβλεπόμενη στήριξη για ανάπτυξη συνεργασιών στον κλάδο του τουρισμού.

Θεματική Κατεύθυνση 3: Διαφοροποίηση και ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας (Βαρύτητα*: 9,04% στο συνολικό προϋπολογισμό και 7,09% στη συνολική Δ.Δ. του Προγράμματος)

Ο κεντρικός στρατηγικός στόχος της συγκεκριμένης θεματικής είναι η **διεύρυνση και ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής βάσης της τοπικής οικονομίας (ΣΣ1)** και εξειδικεύεται σε 1 ειδικό στόχο:

- **Ειδικός στόχος 1.3. Ενίσχυση επιχειρηματικών κλάδων με δυναμισμό (πλην αγροδιατροφικού και τουριστικού τομέα):** Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι η περιοχή παρέμβασης έχει παράδοση στη μεταποιητική δραστηριότητα σε κλάδους εκτός της αγροδιατροφής (μεταλλικά και μη μεταλλικά ορυκτά, είδη ένδυσης, προϊόντα ξύλου και επίπλων), οι οποίοι όμως αντιμετωπίζουν ισχυρό ανταγωνισμό. Η επίτευξη ισορροπίας και ολοκληρωμένης ανάπτυξης προϋποθέτει την ανάδειξη και αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των συγκεκριμένων κλάδων ώστε να αναστραφεί η φθίνουσα πορεία που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια. Σε αυτό το πλαίσιο η προτεινόμενη παρέμβαση θα στηρίξει την ίδρυση ή επέκταση επιχειρήσεων οικοτεχνίας-χειροτεχνίας και λοιπές βιοτεχνικές δραστηριότητες τόσο σε παραδοσιακούς κλάδους, όσο και σε κλάδους που εμπλουτίζουν το παραγόμενο προϊόν της περιοχής καθώς επίσης και επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού και της παράκτιας οικονομίας.

Θεματική κατεύθυνση 1 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της αλυσίδας αξίας του αγρο-διατροφικού τομέα (Βαρύτητα*: 28,22% στο συνολικό προϋπολογισμό και 20,35% στη συνολική Δ.Δ. του Προγράμματος)

Αποτελεί τη κύρια θεματική κατεύθυνση καθώς έχει τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα. Δεδομένης της βαρύτητας που έχει ο αγροδιατροφικός τομέας για την περιοχή παρέμβασης, η στρατηγική τοπικής ανάπτυξης οφείλει να θέσει ως κεντρικό στρατηγικό στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων του κλάδου. Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι ο αγροδιατροφικός τομέας της περιοχής παρέμβασης διαθέτει ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα όπως εκτεταμένες πεδινές εκτάσεις, υδάτινους πόρους, ήπιο κλίμα υψηλή αγροτική παράδοση στο ανθρώπινο δυναμικό, ύπαρξη κρίσιμης μάζας για καθετοποίηση-μεταποίηση, ευνοϊκή θέση και δυνατότητα παραγωγής εκλεκτών προϊόντων. Όμως το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την έλλειψη υποδομών στήριξης της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων επιδρούν ανασταλτικά στην αξιοποίηση της τοπικής αγροτικής παραγωγής και τη βελτίωση της αλυσίδας αξίας του κλάδου.

Ο κεντρικός στρατηγικός στόχος της συγκεκριμένης θεματικής είναι η **αξιοποίηση της τοπικής πρωτογενούς παραγωγής και βελτίωση της αλυσίδας αξίας του αγροδιατροφικού τομέα (ΣΣ2)** και εξειδικεύεται σε 2 ειδικούς στόχους.

- **Ειδικός στόχος 2.1. Ενίσχυση της παραγωγικότητας, της ποιότητας, της τυποποίησης και της προώθησης αγροτικών και αλιευτικών προϊόντων:** Η ανάλυση SWOT διαπίστωσε ελλείψεις στις υποδομές μεταποίησης και εμπορίας για ορισμένα προϊόντα (π.χ. τυποποίηση ελαιολάδου) ενώ και στους κλάδους με σχετική επάρκεια μεταποιητικών μονάδων συχνά υπάρχει ανάγκη εκσυγχρονισμού των υφιστάμενων υποδομών. Οι προβλεπόμενες δράσεις στήριξης ιδιωτικών επενδύσεων για τη δημιουργία ή επέκταση μεταποιητικών και εμπορικών μονάδων θα συμβάλουν στην αύξηση του βαθμού μεταποίησης και την ενίσχυση της παραγωγικότητας του κλάδου, δίνοντας σημαντική ώθηση

στην τοπική οικονομία, τόσο σε όρους προστιθέμενης αξίας όσο και σε όρους απασχόλησης. Επίσης η στήριξη της οριζόντιας ή κάθετης συνεργασίας για βραχύβιες αλυσίδες και τοπικές αγορές και δραστηριότητες προώθησης αναμένεται να δώσει απάντηση στο διαπιστωμένο πρόβλημα της ανυπαρξίας οργανωμένου δικτύου προώθησης των αγροτικών προϊόντων της περιοχής. Επισημαίνεται ότι προκειμένου να αξιοποιηθεί και διευρυνθεί η υφιστάμενη υψηλή τεχνογνωσία στην παραγωγή τοπικών παραδοσιακών προϊόντων θα χρηματοδοτηθούν κατά προτεραιότητα δράσεις που αφορούν σε προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ και βιολογικά προϊόντα.

- **Ειδικός στόχος 2.2. Αναβάθμιση δημοσίων υποδομών του πρωτογενούς τομέα:** Στα πλαίσια των τομεακών προγραμμάτων και του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας προβλέπονται σημαντικές παρεμβάσεις για την βελτίωση των υφιστάμενων υποδομών στο δίκτυο μεταφορών, ενέργειας, ύδρευσης και αποχέτευσης. Εντούτοις κρίνεται σκόπιμη στο πλαίσιο της παρούσας παρέμβασης η στοχευμένη στήριξη ορισμένων μικρών έργων βελτίωσης της πρόσβασης σε γεωργική γη και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και υποδομών σε αλιευτικούς λιμένες, τόπους εκφόρτωσης και αλιευτικά καταφύγια. Η επιλογή των παρεμβάσεων αυτών στηρίζεται στην εξασφάλιση ολοκληρωμένου χαρακτήρα του προγράμματος, δεδομένου του μικρού μεγέθους των έργων και της δυνατότητάς τους να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων που εντοπίστηκαν στη διαδικασία διαβούλευσης.

Θεματική κατεύθυνση 11 Ενίσχυση δράσεων και παρεμβάσεων για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή

Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι η περιοχή παρέμβασης διαθέτει σημαντικό σε μέγεθος και ποικιλομορφία δυναμικό φυσικών πόρων (γεωμορφολογία, ήπιο κλίμα) ενώ φιλοξενεί περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους, πολλές από τις οποίες προστατεύονται από την εθνική νομοθεσία και διεθνείς συνθήκες. Όμως ο φυσικός και πολιτισμικός πλούτος της περιοχής δεν έχουν τύχει κατάλληλης αξιοποίησης ενώ η διαρκής επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από ανθρωπογενείς δραστηριότητες και φυσικούς παράγοντες δημιουργεί τον κίνδυνο υποβάθμισης και απώλειας των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που προκύπτουν τόσο για τον τουρισμό (μείωση ελκυστικότητας) όσο και για τον πρωτογενή τομέα (μείωση γης υψηλής παραγωγικότητας).

Ο κεντρικός στρατηγικός στόχος της συγκεκριμένης θεματικής είναι η **προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος (ΣΣ3)** και εξειδικεύεται σε δύο ειδικούς στόχους:

- **Ειδικός στόχος 3.1. Προστασία, ανάδειξη και ήπια αξιοποίηση των φυσικών οικοσυστημάτων:** Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι στην παράκτια ζώνη της περιοχής παρέμβασης υπάρχει έντονο πρόβλημα σύγκρουσης χρήσεων γης λόγω της οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης ενώ τα ορεινά οικοσυστήματα δέχονται περιβαλλοντικές πιέσεις λόγω της ανεξέλεγκτης βόσκησης, θήρας και ξύλευσης. Παράλληλα το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον δεν έχει αξιοποιηθεί επαρκώς με αποτέλεσμα να χάνεται μια σημαντική πηγή διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος. Στα πλαίσια της επιδίωξης για ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των πολύτιμων και ευαίσθητων φυσικών πόρων η προτεινόμενη παρέμβαση θα παρέχει στήριξη για μελέτες και επενδύσεις που συνδέονται με τη διατήρηση αποκατάσταση και αναβάθμιση της φυσικής κληρονομιάς. Επίσης κατά την εξειδίκευση των επιμέρους δράσεων του τοπικού προγράμματος θα ληφθεί μέριμνα ώστε να ενθαρρυνθούν δράσεις με περιβαλλοντική διάσταση και να αποφευχθούν δραστηριότητες που δημιουργούν σημαντική περιβαλλοντική επιβάρυνση.
- **Ειδικός στόχος 3.2. Προστασία και αναβάθμιση των δασών:** Η περιοχή παρέμβασης συγκεντρώνει σημαντικό δασικό πλούτο η προστασία και αξιοποίηση του οποίου παρέχει δυνατότητες ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας. Επίσης στην περιοχή βρίσκεται το Αισθητικό Δάσος των Καλαβρύτων, το οποίο προσφέρει σημαντικές δυνατότητες αναψυχής. Το προτεινόμενο πρόγραμμα θα συμβάλει στην ανάδειξη και προστασία των δασών της περιοχής αφενός με παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην πρόληψη πυρκαγιών και άλλων φυσικών καταστροφών, αφετέρου με παρεμβάσεις που βελτιώνουν την ανθεκτικότητα και την περιβαλλοντική αξία των δασικών οικοσυστημάτων.

Θεματική Κατεύθυνση 4: Υλοποίηση κοινωνικών δράσεων για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και την καταπολέμηση της φτώχειας (Βαρύτητα*: 1,57% στο συνολικό προϋπολογισμό και 1,35% στη συνολική Δ.Δ. του Προγράμματος)

Θεματική Κατεύθυνση 10: Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού (Βαρύτητα*: 5,29% στο συνολικό προϋπολογισμό και 7,01% στη συνολική Δ.Δ. του Προγράμματος)

Θεματική Κατεύθυνση 13: Διατήρηση - βελτίωση των πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής (Βαρύτητα*: 9,63% στο συνολικό προϋπολογισμό και 12,77% στη συνολική Δ.Δ. του Προγράμματος)

Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι η περιοχή παρέμβασης πλήττεται από το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης κυρίως προς το αστικό σύμπλεγμα της Πάτρας. Το φαινόμενο αυτό δεν οφείλεται μόνο στην απουσία ευκαιριών απασχόλησης στην ύπαιθρο αλλά και στην ελλιπή παροχή υπηρεσιών υγείας, κοινωνικής πρόνοιας, ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης λόγω της συγκέντρωσης των σχετικών υποδομών στην Πάτρα. Η αναστροφή των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων προϋποθέτει την αντιμετώπιση των ανωτέρω χωρικών ανισοτήτων ώστε να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της περιοχής, ιδιαίτερα στους νέους και ανέργους.

Ο κεντρικός στρατηγικός στόχος των συγκεκριμένων θεματικών είναι η **βελτίωση των συνθηκών ελκυστικότητας της περιοχής με παράλληλη καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων (ΣΣ4)** και εξειδικεύεται σε 2 επιχειρησιακούς στόχους:

- **Ειδικός Στόχος 4.1.: Αναβάθμιση των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών και υποδομών ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές:** Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι η βελτίωση των βασικών υποδομών και η μείωση της εξάρτησης για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (υγεία, εκπαίδευση, ψυχαγωγία) από την Πάτρα θα ενισχύσει σημαντικά την ελκυστικότητα της περιοχής παρέμβασης. Βασικά μέσα επίτευξης του συγκεκριμένου επιχειρησιακού στόχου είναι η στήριξη δημοσίων επενδύσεων για υποδομές μικρής κλίμακας σε αγροτικούς οικισμούς (πχ. ύδρευση, αποχέτευση, οδοποιία) και η δημιουργία βασικών κοινωνικών υπηρεσιών για τον τοπικό πληθυσμό (παιδικοί σταθμοί, αγροτικά γιατρεία, υπηρεσίες αναψυχής και πολιτισμού), καθώς και η στήριξη ιδιωτικών επενδύσεων για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών όπως φροντίδα παιδιών, ηλικιωμένων και ατόμων με ειδικές ανάγκες, υγειονομική περίθαλψη καθώς και για δραστηριότητες αναψυχής, ψυχαγωγίας και αθλητισμού.
- **Ειδικός Στόχος 4.2.: Μείωση της περιθωριοποίησης με έμφαση σε συγκεκριμένες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (γυναίκες, νέοι, άνεργοι):** Η ανάλυση SWOT έδειξε ότι η οικονομική κρίση έπληξε ιδιαίτερα ορισμένες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως οι νέοι και οι γυναίκες. Η ύπαρξη τοπικών κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς, με πρόνοια για τις ευπαθείς ομάδες και τους μακροχρόνια ανέργους είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική επιβίωση. Σε αυτό το πλαίσιο η προτεινόμενη παρέμβαση έχει προβλέψει μια δράση που αφορά τη δημιουργία ή επέκταση επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών αποκλειστικά από ανέργους και κοινωνικές επιχειρήσεις. Επίσης κατά την εξειδίκευση των κριτηρίων επιλογής των επιμέρους δράσεων θα ληφθεί μέριμνα ώστε να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των νέων, γυναικών και ανέργων.

Η περιγραφείσα αναπτυξιακή στρατηγική **συνάδει με την ευρύτερη στρατηγική που έχει υιοθετηθεί για την περιοχή από φορείς εθνικού και περιφερικού επιπέδου**. Συγκεκριμένα η έμφαση που δίνεται στην ανάπτυξη του αγροδιατροφικού τομέα και του τουρισμού τόσο σε επίπεδο στοχοθεσίας όσο σε επίπεδο χρηματοδότησης αντανάκλα τη σημασία των συγκεκριμένων κλάδων στην εθνική **Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation - RIS3)** η οποία τους έχει συμπεριλάβει στις οκτώ (8) εθνικές τομεακές προτεραιότητες για την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Ειδικότερα σε ότι αφορά τον **αγροδιατροφικό τομέα** το **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ 2014-2020)** θέτει τη «Δημιουργία ενός ισχυρού, ανταγωνιστικού και βιώσιμου αγροδιατροφικού συστήματος» ως έναν από τους τρεις κεντρικούς στρατηγικούς στόχους, ο οποίος αναμένεται να απορροφήσει σχεδόν το 1/4 των διαθέσιμων πόρων. Επίσης η **RIS 3 της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας** επισημαίνει ότι «το κλαδικό οικοσύστημα των τροφίμων και της βιο-αγροδιατροφής αποτελεί τη σημαντικότερη αλυσίδα αξίας της περιφέρειας» λόγω των στενών διασυνδέσεων ανάμεσα στην αγροτική παραγωγή, τη μεταποίηση και το εμπόριο και τονίζει την ανάγκη «αναζήτησης ενός νέου εξωστρεφούς βηματισμού βασισμένου στην ποιότητα, και τη διαπίστευση». Στο ίδιο μήκος κύματος, το **Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας (ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)** για την περίοδο 2014-2020 θέτει ως βασικό στόχο τη «διαμόρφωση ενός σύγχρονου παραγωγικού κλάδου ικανού να συμβάλει στην οικονομική ευημερία και την ποιότητα ζωής των πολιτών,

μέσω της παραγωγής ανταγωνιστικών, ποιοτικών και ασφαλών τροφίμων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, με υψηλή προστιθεμένη και διατροφική αξία».

Επίσης η σύνδεση που γίνεται στην προτεινόμενη παρέμβαση ανάμεσα στον **τουρισμό και τον πολιτισμό** συνάδει με την προσέγγιση που υιοθετείται στην **Εθνική RIS3** σχετικά με την αξιοποίηση του τρίπτυχου Πολιτισμός–Τουρισμός–Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες η οποία έχει ως στόχο την ανάδειξη «νέων, ποιοτικών, αναγνωρίσιμων και επώνυμων προϊόντων και υπηρεσιών σε εκτενείς καθετοποιημένες αλυσίδες αξίας σε πολλούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας» καθώς επίσης και την «εξασφάλιση της βιωσιμότητας των τουριστικών προορισμών, των πολιτιστικών πόρων και του περιβάλλοντος». Η σύνδεση πολιτισμού-τουρισμού αντανάκλαται επίσης σε περιφερειακό επίπεδο με τη **RIS3 της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας** να τονίζει τη ανάγκη αξιοποίησης του πολιτιστικού αποθέματος, της υλικής και άυλης κληρονομιάς και της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας ως «πόλο έλξης και διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος» ενώ το **ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας** επικεντρώνεται στην ανάδειξη του τουρισμού με το συνδυασμό του πολιτιστικού αποθέματος σε ένα συνολικό προϊόν εμπειριών, που θα το χαρακτηρίζει η υψηλή ποιότητα σε όλες τις πτυχές των παρεχόμενων υπηρεσιών».

** Στον υπολογισμό της βαρύτητας (%) δεν συμπεριλαμβάνονται οι δαπάνες της Τεχνικής Στήριξης (υπο-μέτρο 19.4 & μέτρο 4.4)*

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1. Συσχέτιση δράσεων και στόχων του τοπικού προγράμματος

Στρατηγικοί στόχοι που εξυπηρετούνται	Ειδικοί στόχοι που εξυπηρετούνται	Υπο-Δράσεις	Θεματική κατεύθυνση
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	19.2.2.1. Ενίσχυση επενδύσεων στη μεταποίηση, εμπορία και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα γεωργικό προϊόν για την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής.	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της αλυσίδας αξίας του αγρο-διατροφικού τομέα
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	19.2.3.1. Οριζόντια εφαρμογή μεταποίησης, εμπορίας και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα γεωργικό προϊόν με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής	
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	19.2.3.2. Οριζόντια εφαρμογή μεταποίησης, εμπορίας και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα μη γεωργικό προϊόν με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής	
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	19.2.3.6. Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων οικοτεχνίας και πολυλειτουργικών αγροκτημάτων	
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	19.2.7.2. Ανάπτυξη νέων προϊόντων, πρακτικών, διεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα των τροφίμων και της δασοπονίας.	
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	19.3.2. ΓΕΥΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΚΛΕΚΤΕΣ II: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	19.3.4. ΤΟ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ II	
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	4.2.2. Στήριξη επενδύσεων για μεταποίηση και εμπορία αλιευτικών προϊόντων	
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.1	4.2.7. Ίδρυση, επέκταση ή/και εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων παραγωγής προϊόντων διατροφής μετά την α' μεταποίηση	
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.2	4.2.8. Υποδομές που μεγιστοποιούν τη συμμετοχή αλιείας/ υδατοκαλλιέργειας στην βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας (π.χ. αλιευτικοί λιμένες)	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	19.2.1.2. Μεταφορά γνώσεων & ενημέρωσης σε ΜΜΕ αγροτικών περιοχών	Βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής παρέμβασης και ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.1, ΕΣ 1.2	19.2.2.3. Ενίσχυση επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού με σκοπό την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.1, ΕΣ 1.2	19.2.3.3. Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής.	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	19.2.4.3. Στήριξη για επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υπηρεσίες και υποδομές αναψυχής, ανάπλασης, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας (π.χ. σημάνσεις, κοινόχρηστοι χώροι, προβολή προώθηση περιοχών, ποδηλατικές διαδρομές κ.λπ.).	
ΣΣΤ 1, ΣΣΤ 2	ΕΣ 1.2, ΕΣ 2.1	19.2.7.3. Συνεργασία μεταξύ μικρών επιχειρήσεων για διοργάνωση κοινών μεθόδων εργασίας και τη κοινή χρήση εγκαταστάσεων και πόρων καθώς και για την ανάπτυξη και/ή την εμπορία τουριστικών υπηρεσιών, που συνδέονται με τον αγροτουρισμό.	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	19.3.1. ΔΡΟΜΟΙ ΚΡΑΣΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	19.3.3. ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟ	

ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	19.3.6. TRAINA – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ	
ΣΣΤ 1, ΣΣΤ 3	ΕΣ 1.2, ΕΣ 3.1	19.3.7. ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ, ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΠΑΡΚΩΝ ΤΗΣ UNESCO	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	19.3.9. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.1	4.2.3. Ίδρυση, επέκταση ή/και εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων διανυκτέρευσης	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	4.2.4. Ίδρυση, επέκταση ή/και εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων εστίασης και αναψυχής	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	4.2.5. Ίδρυση, επέκταση ή/και εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του τουρισμού των παράκτιων περιοχών	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.2	4.2.9. Υποδομές για την ενθάρρυνση της τουριστικής δραστηριότητας (π.χ. δημιουργία θαλάσσιων πάρκων, διευκόλυνση της διεξαγωγής δραστηριοτήτων κατάδυσης και παρατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, υποδομές μικρής κλίμακας για την ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους, αξιοθέατων και μνημείων της φύσης ή του πολιτισμού όπως σήμανση αξιοθέατων, μνημείων, θέσεις θέας κλπ.)	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.3	19.2.3.4. Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων στους τομείς της βιοτεχνίας, χειροτεχνίας, παραγωγής ειδών μετά την 1η μεταποίηση, και του εμπορίου με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής.	Διαφοροποίηση και ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.3	19.2.3.5. Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού πληθυσμού (παιδικοί σταθμοί, χώροι αθλητισμού, πολιτιστικά κέντρα κλπ) με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής.	
ΣΣΤ 1, ΣΣΤ 4	ΕΣ 1.3, ΕΣ 4.2	19.3.5. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ	
ΣΣΤ 1	ΕΣ 1.3	4.2.6. Ίδρυση, επέκταση ή/και εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων οικοτεχνίας-χειροτεχνίας, ειδών παραδοσιακής τέχνης, βιοτεχνικών δραστηριοτήτων και επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση της παράκτιας οικονομίας	
ΣΣΤ 4	ΕΣ 4.1, ΕΣ 4.2	19.2.2.5. Ενίσχυση επενδύσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού πληθυσμού (παιδικοί σταθμοί, χώροι αθλητισμού, πολιτιστικά κέντρα, κλπ) με σκοπό την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής.	Υλοποίηση κοινωνικών δράσεων για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και την καταπολέμηση της φτώχειας
ΣΣΤ 2	ΕΣ 2.3	4.2.1. Ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων από αλιείες	
ΣΣΤ 4	ΕΣ 4.1	19.2.4.1. Στήριξη για υποδομές μικρής κλίμακας (πχ. ύδρευση, αποχέτευση, οδοποιία εντός οικισμού κ.λπ.), συμπεριλαμβανομένης της εξοικονόμησης ενέργειας σε χρησιμοποιούμενα δημόσια κτίρια	Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού
ΣΣΤ 4	ΕΣ 4.1	19.2.4.2. Στήριξη για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον αγροτικό πληθυσμό, καθώς και των σχετικών υποδομών (πχ. παιδικοί σταθμοί, αγροτικά ιατρεία, κ.λπ.)	

ΣΣΤ 4	ΕΣ 4.1	4.2.10. Υποδομές και υπηρεσίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αλιευτικές περιοχές (αποκατάσταση κτιρίων για κοινωφελή χρήση π.χ. παρεμβάσεις σε υφιστάμενα κτίρια για τη μετατροπή τους σε χώρους άσκησης πολιτιστικών δραστηριοτήτων (θέατρο, κινηματογράφος), ωδεία, βιβλιοθήκες και γενικώς βελτίωση και ανάπλαση κοινοχρήστων χώρων)	
ΣΣΤ 4	ΕΣ 4.1	19.2.4.4. Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων	Διατήρηση - βελτίωση των πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής
ΣΣΤ 4, ΣΣΤ 3	ΕΣ 4.1, ΕΣ 3.1, ΕΣ 3.2	19.2.4.5. Στήριξη για μελέτες, υπηρεσίες και επενδύσεις, που συνδέονται με τον πολιτισμό, με τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς των χωριών, των αγροτικών τοπίων και των τόπων με υψηλή φυσική αξία, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών κοινωνικο-οικονομικών πτυχών, καθώς και δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης (συμπεριλαμβανομένων πολιτιστικών / συνεδριακών κέντρων, μουσείων, πολιτιστικών χαρακτηριστικών της υπαίθρου –μύλοι, γεφύρια κ.λπ.)	
ΣΣΤ 1, ΣΣΤ 4	ΕΣ 1.2, ΕΣ 4.1	19.3.8. ΜΙΚΡΕΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ II - Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΣΤΟ ΠΙΑΤΟ	